

Tarım ve Orman Bakanlığı
Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü
Hayvan Sağlığı ve Karantina Daire Başkanlığı

Bayram SERTKAYA
Daire Başkanı

Ticari Etlik			Ticari Yumurtacı		
İşletme Sayısı	Kümes Sayısı	Kapasite	İşletme Sayısı	Kümes Sayısı	Kapasite
7.719	12.836	281.609.132	1.258	3.456	133.146.053

Etçi Damızlık			Yumurtacı Damızlık		
İşletme Sayısı	Kümes Sayısı	Kapasite	İşletme Sayısı	Kümes Sayısı	Kapasite
339	2.283	25.189.066	45	173	2.189.020

➤ 76 kuluçkahane

➤ Açık Sistem: 1.150 İşletme 1.234 Kümes 2.932.199 Kapasite

Mevcut Durum

	Kümes Sayısı	Kapasite
Ticari Etlik	12.836	281.609.132
Ticari Yumurtacı	3.456	133.146.053
Etçi Damızlık	2.283	25.189.066
Yumurtacı Damızlık	173	2.189.020
Açık Sistem	1.234	2.932.199
Toplam	19.982	445.065.470

➤ Kapasite ticari etlikte bir dönemdeki hayvan sayısıdır.

- Bir kanatlı hayvan ;
  - Canlı Ağırlığın %2 si kadar dışkı çıkarır.
  - Hayvan sayısının ortalama 1.6 kğ ile çarpımı gübre miktarını belirler.

  - Yıllık yaklaşık 1.4 milyar broiler ticari etlik hayvan üretilmektedir.
  - Toplam bir hayvan ortalama 4 kğ yem tüketmektedir. Yıllık 5.6 milyon ton yem tüketmektedir.
  - Ortalama 2.24 milyon ton gübre açığa çıkmaktadır.
  - Ayrıca altlıktan gelen gübre ortalama 0.5 milyon ton gübre açığa çıkar.

  - Ticari yumurtacı 65 milyon kesilen hayvan 40 kğ yem tüketir. 2.6 milyon ton yem tüketimi olur. Ortalama bir milyon ton toplam gübre olur.

  - Damızlık olarak 14 milyon hayvan kesilir. 50 kğ hayvan başına yem tüketilir. 350 bin ton gübre açığa çıkar.

- Toplamda 4.3 milyon ton gübre açığa çıkar.

Hayvan Hastalıklarında Bulaşma

- Bulaşma en çok hayvandan hayvana direk temasla olmaktadır.
- Hasta veya hastalık etkenini taşıyan kanatlıların **dışkıları** ve akıntıları ile bulaşık yem, su, alet-ekipman, personel vb. yayılım nedenleridir.
- Yumurta yoluyla yavrulara bulaşma ile ilgili kesin bir kanıt bulunmamakla beraber hasta hayvanlardan alınan yumurtaların kabuklarında etkenin varlığı tespit edilmiştir.

Dışkıda Hastalık Etkenleri Örn. Avian Influenza

	Ortam	Hayatta Kalma
Dışkıda	20 °C	7 gün
	4°C	35 gün
Dışkıyla Kirlenmiř Suda	17°C	105 gün

Etken Direnci (Örn. Avian Influenza)

- AI virusu altlıkta 105 gün boyunca canlılığını sürdürür (özellikle yüksek nem ve düşük ısıda)
- 1 gram kontamine altlık 1 milyon kanatlıyı enfekte edebilir
- 1 gram altlık 10 kuruşun yüzeyini kaplayabilecek kadardır.

İhbarı Mecburi Kanatlı Hayvan Hastalıkları

- Avian İnfluenza
- Newcastle
- Salmonella gallinarum (Tavuk Tifosu)
- Salmonella pullorum (Civcivlerin Beyaz İshali)

Biyogüvenlik Talimatı (2021)

- Ticari işletme : 250 adet ve üzeri tavuk, 100 adet ve üzeri hindi, ördek, kaz, bildircin, 10 adet ve üzeri devekuşu vb. dışında kalan işletmeler.
- Açık Sistem İşletme kayıt ve asgari önlemleri
- Kapalı Sistem İşletme kayıt ve asgari önlemleri

Denetim

- Kayıtlar
- Asgari teknik ve hijyenik şartlar
  - **Majör ve minör uygunsuzluklar belirlendi**
  - Sonuç uygun değilse Kanatlı Bilgi Sisteminden sürü kısıtlanacak.
  - Uygunsa girişe müsaade edilecek.

Biyogüvenlik Talimatı (2021)

- İşletmeler arası bulaşmayı engelleyebilmek için altlık materyalinin nakli tek kullanımlık ambalajlar ile yapılmalıdır.
- Altlık materyali ambalajı kullanım sonunda imha edilmelidir.
- Dönem sonunda bütün altlık kümeslerin içerisinden uzaklaştırılmalıdır. Altlık işletmede depolanmamalı ve diğer işletmelere zarar vermeyecek şekilde değerlendirilmelidir.
- Altlık işletmeden uzaklaştırılırken kullanılan araç kasası altlığı etrafa saçmayacak şekilde olmalı ya da branda ile kapatılmalıdır.
- Altlık içerisinde ölü hayvan bırakılmamalıdır.
- Hastalık geçiren ya da hastalık şüphesi bulunan kümeslerdeki altlıklara uzaklaştırılmadan önce uygun dezenfektanlarla muamele edilmeli, kümesler birkaç gün kapalı tutulmalı, altlıklar daha sonra uzaklaştırılmalıdır.

Biyogüvenlik Talimatı (2021)

- Altlık çıkarıldıktan sonra kaba pislikler kazınıp süpürülmelidir.
- Tüm yüzeyler tazyikli su ile yıkanmalı daha sonra organik kirlerin uzaklaştırılması için deterjan uygulaması, sonra da yıkama yapılmalıdır.
- Temizlik işlemi bittikten sonra kümes kurumaya bırakılmalı, takiben dezenfeksiyon işlemi gerçekleştirilmelidir.
- Fan, ped altları ve kafesler, ulaşılması zor yerler ve kapı çevresinin temizlik ve dezenfeksiyonuna özellikle dikkat edilmelidir.
- Yemlik ve suluklar da uygun şekilde yıkanıp, dezenfekte edilmelidir.
- Dezenfeksiyon sonrası altlık serilip kümes içerisinde kullanılacak ekipmanlar içeriye alındıktan sonra fumigasyon uygulanmalıdır.

- Kanatlı dışındaki İhbarı Mecburi Hayvan Hastalıkları ve Bildirimine ilişkin Yönetmelik kapsamında 34 adet kara hayvanı hastalığı İhbarı mecburi hayvan hastalığı olarak belirlenmiştir.
  - Şap, PPR, Tüberküloz, Mavidil, Bruselloz vb. hastalıklar olmak üzere bir çok hastalık tespit edilmesi durumunda en kısa sürede gübrenin uzaklaştırılması büyük önem arz etmektedir.
  - Gübrenin doğal hayata bırakılması başta zoonoz hastalık olmak üzere bir çok hastalık etkenin çevresel faktörler ve diğer doğa olayları ile başka bölge ve işletmelere hastalıkların yayılmasına sebep olmaktadır.
  - Bu kapsamda özellikle gübrenin doğaya atılmadan önce mutlaka hastalık etkenlerini bertaraf edecek aynı zamanda çevre kirliliğini de engelleyecek şekilde işlenmesi gerekmektedir.

T.C. TARIM VE
ORMAN BAKANLIğI

TEŐEKKÜRLER